

Gülər Qasımova⁵⁷**İBRI DİLİNİN DİRÇƏLDİLMƏSİNİN TƏYİNİ SÖZ BİRLƏŞMƏLƏRİNƏ TƏSİRİ**

Dilçilik ədəbiyyatlarında söz birləşmələri əsas nitq hissələrinə daxil olan iki və ya daha artıq sözün tabelilik əsasında birləşməsi kimi qəbul edilir. Deməli, söz birləşməsi leksik-semantik mənası olan iki və ya daha artıq sözün birləşməsinə deyilir (1, 90). Bu birləşmələri təşkil edən sözlərdən biri aparıcı (tabe edən), digəri isə asılı tərəf (tabe olan) adlanır. Tabe edən tərəfin ifadə vasitəsinə görə söz birləşmələrinin ismi, feli və zərf birləşmələri növləri ayırd edilir.

İbri dilində söz birləşmələrinin nominativ, genitiv, atributiv, relyativ, akkuzativ, obyektiv və qeyri-obyektiv növləri ayırd edilir (6, 92). Quruluşca isə birləşmələr sadə və mürəkkəb söz birləşmələri kimi ayırd edilir. Sadə birləşmələr söz birləşməsinin ilkin, ibtidai forması olsa da, söz birləşməsi üçün lazım olan bütün tələblərə cavab verir. Sadə birləşmələr genişlənərək mürəkkəb birləşmələrin yaranmasına səbəb olur. Həm sadə, həm də mürəkkəb söz birləşmələri atributiv xarakterlidir (10). Sadə söz birləşmələrində bir təyinedici olduğu halda, mürəkkəb birləşmələrdə təyinedicilərin sayı daha çoxdur.

İbri dilində qeyri-predikativ söz birləşmələri içərisində ismi birləşmələr xüsusi yer tutur. Bu birləşmələr sinraktik məfhumu feli söz birləşmələrinə nisbətən daha yığcam şəkildə ifadə etdiyi kimi, öz formal əlamətləri və başqa birləşmələrin tərkibində iştirak edə bilmələri cəhətindən də onlardan əsaslı sürətdə fərqlənir. Bu xüsusiyyət onların ayrıca bir bəhs kimi öyrənilməsi zərurətini doğurur. İbri dilinin təyini söz birləşmələri ətrafında ciddi və elmi tədqiqata son zamanlarda başlanılmışdır. Bu yeni tədqiqatın düzgün nəticələri müasir ibri dilinin sintaksisində özünə yer tapmışdır.

Dünya dillərində olduğu kimi ibri dilində də ismi birləşmələrin ən geniş yayılmış növləri aşağıdakılardır: isim+isim: ספר תלמיד-(sefer talmid)-(şagirdin kitabı); isim+sifət: בחורה יפה-(baxura yafa)-(gözəl qız); isim+say: שלושה ימים-(şloşa yamim)-(üç gün); isim+əvəzlilik: דירה זאת-(dira zot)-(bu mənzil); isim+feli sifət: האישה הבאה :- (ha-işa ha-baa)-(gələn qadın). Eyni zamanda ismi birləşmələrin az yayılmış və az işlənən formaları da vardır: say+isim: אחד מהתלמידים-(axad me-ha-talmidim)-(tələbələrdən biri); sifət+isim: יפה מהנשים-(yafe me-ha-naşim)-(qadımlardan ən gözəli); isim+məsdər: רצון להיות-(raçon lixyot)-(yaşamaq həvəsi).

İbri dilində ismi birləşmələrdə tabeedicilərin üzv isim və ya adlar qrupuna daxil olan digər sözlərlə ifadə olunur. Dilçilik ədəbiyyatlarında ismi söz birləşmələrinə təyini söz birləşmələri də deyilir. Təyini söz birləşmələri komponentləri arasında atributiv münasibət olan ismi birləşmələrdir. İbri dilində təyini söz birləşməsinin üç əsas növü ayırd edilir (4, 230): uzlaşan təyini söz birləşməsi, uzlaşmayan təyini söz birləşməsi və qarışıq tipli söz birləşməsi.

Uzlaşan təyini söz birləşmələri isim + sifət birləşməsi olub Azərbaycan dilində I növ təyini söz birləşmələrinə uyğun gəlir. Bu zaman sifət isimdən sonra gələrək onunla cins, kəmiyyət və müəyyənlilikə görə uzlaşır:

שולחן גדול - (şulxan qadol) – (böyük stol)
שולחנות גדולים – (şulxanot qdolim) – (böyük stollar)
דירה גדולה – (dira qdola) – (böyük mənzil)
דירות גדולות – (dirot qdolot) – (böyük mənzillər)
הדירה הגדולה – (ha-dira ha-qdola) – (o) böyük mənzil) və s.

İbri dilində bəzi isimlər formal göstəricilər baxımından istisnalıq təşkil edirlər; belə ki, bəzi isimlər qadın cinsində olduqları halda kişi cinsi, kişi cinsində olduqları halda qadın cinsi sonluğuna malikdirlər. İstisna formal sonluğa malik olan və istisna cəmlənmə ilə cəmlənən bir sıra isimlər sifətlə birləşmə yaradarkən, sifət bu isimlərlə formasına görə deyil, aid olduqları cinsə görə uzlaşır (5, 96): לילה ארוך-(layla arox)-(uzun gecə), מקומות מעניינים-(mekomot meanyenim)-(maraqlı yerlər) və s.

Uzlaşan təyini söz birləşmələrinin ikinci tərəfi yalnız sifətlərlə ifadə olunmur. Asılı tərəfin ifadə vasitələrinə baxaq:

- 1) sıra sayları ilə: הבית השני-(ha-bayt ha-şeni)-(ikinci ev);
- 2) işarə əvəzlilikləri ilə. Bu zaman əvəzlilik isimdən əvvəl gəlir: אותו לילה-(oto layla)-(həmin gecə);
- 3) qeyri- müəyyən əvəzliliklərlə. Əvəzlilik isimdən öncə gəlir: אישה איש-(eyzeşehu iş)-((bir) adam);
- 4) isimlərlə: איש זקן בעלזקן לבן ויפה-(iş zaken baal zakan lavan ve-yafe)-(ağ və xoşagələn saqqallı qoca kişi).

İbri dilində də hal kateqoriyası və ya ismin hal şəkildələri yoxdur. İsimlərin hal münasibətləri tabelilik əlaqəsi vasitəsilə sözlərin bir-birinə bağlanması yolu ilə də ifadə olunur. Tabelilik əlaqəsi ilə sözlər bir-birinə bağlanarkən onların tələffüz və yazılışında müəyyən dərəcədə fərqlər yaranır. Sözlərin bu cür əlaqələndirilməsi ibri dilində “smixut” adlanır. Smixut və ya izafət adlanan bu birləşmələr isimlərin və ya isimləşdirilən hər bir sözün yiyəlik hal vasitəsilə bir- birinə birləşməsidir. Burada bir söz digərini həmişə yiyəlik halda durması ilə təyin edir. İzafət birləşməsi sözlər arasında münasibəti təyin edir.

İsimlərin və ya isimləşdirilən hər bir sözün yiyəlik hal vasitəsilə bir-birinə birləşməsinə “izafət” (ibricə “סמיכות” – smixut) və ya uzlaşmayan təyini söz birləşməsi deyilir. Uzlaşan təyini söz birləşməsindən fərqli olaraq, ismin isim, sifət və sayla xüsusi şəkildə birləşməsinə status constructus da adlanır (4, 236). Ümumiyyətlə qeyd etmək lazımdır ki, ibri dilində isimlərin iki forması ayırd edilir: status absolutus və status constuctus. Status absolutus

isimlərin sadə və başlanğıc formasıdır. Status constuctus dedikdə isə isimlərin birləşmə tərkiblərində işlənməsi və tərəflərdən birinin ziyəlik, mənsubiyyət ifadə etməsi nəzərdə tutulur (7, 52). Burada bir söz digərini həmişə ziyəlik halda durması ilə təyin edir. İzfət birləşməsi Azərbaycan dilində II və III növ təyini söz birləşmələrinə uyğun gələrək, sözlər arasındakı münasibəti təyin edir.

İbri dilində uzlaşmayan təyini söz birləşmələrin bir qismi sabit birləşmələr hesab olunur . Çünki bu və digər birləşmənin tərkibinə daxil olan sözlər ya mənalarını itirərək digər sözlərlə birgə vahid leksik-semantik mənə kəsb edir, ya da mənalarını dəyişir (6,88). Məsələn, בית-ספר (beyt sefer)-(məktəb) (hərfi mənada “kitab evi”) sözünün tərkib komponentlərinə diqqət yetirsək görürük ki, בית- (bayt) sözü “ev”, ספר (sefer) sözü isə “kitab” mənasındadır. Lakin birləşmə daxilində bu sözlər öz həqiqi mənalarını itirmiş və “məktəb” mənasını qazanmışdır. Bu deyilənlər həmçinin יושב-ראש (yoşev roş)-(sədr) birləşməsinə də aid edilə bilər. “Baş+oturan” sözlərinin birləşməsindən yaranan qeyd olunan söz birləşməsində də sözlər öz leksik-semantik mənasını itirmiş, birləşmənin leksik-semantik ünsürünə çevrilərək vahid mənə ifadə etmişdir.

Azərbaycan dilində təyini söz birləşmələrində olduğu kimi, ibri dilində də uzlaşmayan təyini söz birləşmələrini təşkil edən isimlər arasında son dərəcə müxtəlif mənə əlaqələri vardır (3, 71):

- 1) malikiyyət əlaqəsi: ספר-דוד (sefer David)-(Davudun kitabı), בית-יוסף (beyt Yosef)-(Yusifin evi) və s.
- 2) məkan əlaqəsi: ירושלים (yoşev Yerusəlayim)-(Qüds sakini), נהרות-בבל (naharot Babel)-(Babilistan çayları)
- 3) zaman əlaqəsi: עונת-חורף (onat xoref)-(qış fəslı), ערב-ערב (itən erev)-(axşam qəzeti) və s.
- 4) səbəb əlaqəsi: חולת-אהבה (xolat ahava)-(sevgi dəlisi), ציח-חצמה (çıxax çama)-(susuzluqdan qurumuş) və s.
- 5) keyfiyyət əlaqəsi: בית-אבנים (beyt avanim)-(daş ev) və s.
- 6) nisbət əlaqəsi: נהר-הנילוס (nehar Nilus)-(Nil çayı) və s.
- 7) obyekt əlaqəsi: ה-הרגות-מושה (hiharqut Moşe)-(Musanın öldürülməsi) və s.
- 8) subyekt əlaqəsi: רצה-מושה (reçax Moşe)-(Musanın öldürməsi) və s.
- 9) vəzifə əlaqəsi: שמן-שמן (şemen sixa)-(sürtgü yağı), אנש-מלחמה (anşey milxama)-(hərbçilər) və s.
- 10) possessual vasitə əlaqəsi: רעש-אופן (raaş ofan)-(təkarin səsi), קול-שופר (kol şofar)-(şeypur səsi) və s.
- 11) dərəcə və ya ölçü əlaqəsi: כד-יין (kad yayin)-(bir bardaq şarab), חצי-קילו (xaçi kilo)-(yarım kilo), א-פתקמה (eypat kemax)-(bir kisə un) və s.
- 12) fəal possessuallıq əlaqəsi (hərəkət asılı tərəf tərəfindən icra olunur): עקבת-דבורה (akivat dvora)-(arı sancması), עבודת-נאָר (avodat naqar)-(dülgər işi) və s.
- 13) passiv possessuallıq əlaqəsi (hərəkət əsas tərəf tərəfindən icra olunur): כבוד-אב (kavod av)-(ataya hörmət), רדיפת-אויבים (redifat oyevim)-(düşməni təqib) və s.
- 14) müstəsna əlaqəsi: שירה-שירים (şir ha-şirim)-(mahnılar mahnısı), עבר-עברים (ever avarim)-(qulların qulu), חבל-חבלים (xaval xavalim)-(olduqca boş şey) və s.

İzfət birləşməsinin birinci tərəfində çıxış edərəkən isimlər müəyyən dəyişikliklərə uğrayır. Belə ki, sözlərin ilk hecasında qısalma müşahidə olunur, uzun saitlər qısa saitlərlə, bəzən isə şva ilə əvəzlənir, sözün fonoloji və vurğu sistemində böyük dəyişikliklər baş verir (5, 103):

- 1) kişi cinsi sözləri təkdə dəyişmədiyi halda, cəmdə işlənərkən ים (-im-) şəkilçisi י (-ey-) şəkilçisi ilə əvəz olunur: תלמיד-בית הספר (talmidey beyt ha-sefer) – (məktəb(in) şagirdləri).
- 2) qadın cinsi sözləri təkdə işlənərkən ה sonluğu ה (-at-) sonluğuna çevrilir; cəmdə isə qadın cinsi sözləri dəyişmir: גינת-האוניברסיטה (qinat ha-universita)-(universitetin bağçası), גינות-האוניברסיטה (qinot ha-universita)-(universitetin bağçaları).

Bir sıra söz modellərinin izafətdə dəyişməsinə baxaq:

- 1) □□□ → □□□ şəklini alır: מקום-הספר (mkom ha- sefer)-(kitabın yeri);
- 2) □□□ → □□□ şəklini alır: דבר-המורה (dvar ha- more)-(müəllimin sözü);
- 3) מ□□□ה → □□□□מ formasında işlənir: מלחמת-העולם הראשונה (milxemet ha- olam ha-rışona)-(I Dünya müharibəsi);
- 4) חיי-חיים (xayyim)-(həyat) sözü חיי (xayyey) şəklini alır חיים-חיים (xayyey ha-xayyalim ha-kaşim)-(əsgərlərin ağır həyatı);
- 5) מים-מים (mayim)-(su) sözü מים (mey) şəklini alır: מים-ישראל (mey Yisrael)-(İsrail suları);
- 6) מילה, מילה, מילה sözləri isə izafətdə fərqli formalara düşür; istisna cəmlənməyə malik bu sözlər izafətin birinci tərəfində çıxış edərəkən kişi cinsi cəm şəkilçisi deyil, qadın cinsi cəm şəkilçisi qəbul edirlər: מלות – מלת – מילה - (mila – mlət – mlot) – (söz-sözlər) נשות – אשה – אישה, – (işa – eşet – nşot) – (qadın-qadımlar), שנות – שנת – שנה – (şana – şnat – şnot) -(il-illər);
- 7) sonu □□ ilə bitən sözlər □□ (-e) formasına düşür: מורה-בית הספר (more beyt ha- sefer)-(məktəb müəllimi);
- 8) təsniyyədə işlənən isimlər izafət birləşməsinin birinci tərəfində çıxış etdikdə öz şəkilçisi itirirlər və kişi cinsində olan isimlər kimi cəmlənir: מכנס-הילד (mixnasey ha-yeled)-(uşağın şalvarı);
- 9) יום (yom)-(gün) sözü adi cəmlənmədə מים (ymey)-(günlər), uzlaşmayan təyini söz birləşməsinin birinci tərəfində çıxış etdikdə ימי (ymey) şəklini qazanır: ימי-מלחמה וימי שלום (ymey milxama u-ymey şalom)-(müharibə və sülh günləri);

Uzlaşmayan təyini söz birləşmələri aktiv işlənmə tezliyində malikdir. Onlardan bir neçəsi ilə tanış olaq (4, 239-240):

- 1) önlüyü əvəz etmək üçün: יציאת-מצרים (yeçiya mi-Miçrayim)-(Misirdən çıxış) əvəzinə מצרים (yeçiyat

- Miçrayim), השכר בעד מצווה (ha-saxar bead miçva)-(yaşılığa əvəz) yerinə שכר מצווה (sxar miçva);
- 2) təmin bir hissəsini bildirərkən: פי-הבאר (pi-ha-bear)-(quyunun dəliyi), שוליי קערה,(şulay keara)-(kasanın qırağı);
  - 3) tərkibində xüsusi isim olan coğrafi yer adlarını bildirərkən: הר סיני (har Sinay)-(Sina dağı), נהר פרט (nhar Prat)-(Efrat çayı);
  - 4) nisbi əvəzliliklərlə birlikdə: מִקוּם אֶשֶׁר (mkom aşer)-(o yer ki..);
  - 5) nisbi əvəzliliklər işlənmədən nisbət əlaqəsini ifadə edən cümlələrdə: קריית חנה דוד (kriyat xana David)-(Davudun yaşadığı şəhər), מִקוּם לֹא יָדַע אֵל (mkom lo yada el)-(Allahı tanımayan insan yaşayan yerlər);
  - 6) yiyəlik, mənsubiyyət əlaqəsi ifadə etməyə hallarda. Bu hala yalnız klassik mənbələrdə rast gəlinir (10): אֶשֶׁת בַּעֲלָת אוֹב (ešet baalat ov)-(cadugər qadın), בְּתוּלַת בַּת צִיּוֹן (betulat bat Çion)-(Sionlu məsum qız);
  - 7) bəzi yunan allahlarının ibri dilində qarşılığını ifadə edən dini məzmunlu birləşmələrdə: אֱלֹהֵי צְבָאוֹת (elohey çvaot)-(Müharibə Allahları);
  - 8) nadir hallarda bağlayıcıdan əvvəl: חֶכְמַת דַּעַת (xaxamat va-daat)-(müdrilik və bilik);

İbri dilində çoxişlənən söz birləşmələrindən olan izafətin aşağıdakı qrammatik xüsusiyyətləri vardır (5, 128):

- 1) izafətin birinci tərəfi artiklla işlənmir, çünki təyin özündən əvvəlki ismi nəinki təyin edir, eyni zamanda onun üçün, bir növ artikl rolunu da oynayır, yəni təyinlənmə müəyyənlik də verir: burada artiklın işlədilməsinə daha ehtiyac qalmır; birləşmənin müəyyənlikdə və ya qeyri-müəyyənlikdə olması birləşmənin sonuncu üzvündən məlum olur. Məsələn: סֵפֶר גָּדוֹל (sefer gadol) – (məktəb), בֵּית הַסֵּפֶר הַגָּדוֹל (beyt ha-sefer ha-qadol) – ((o) böyük məktəb). Lakin klassik mənbələrdə və Əhdi-Ətiqdə müxtəlif yerlərdə əsas tərəfin artiklla işlədilməsinə rast gəlinir (8, 92): הַבַּיִת יְרוּשָׁלַיִם (ha-bat Yerusəlayim)-(Qüds sakini qadın), הַמִּזְבֵּחַ בֵּית אֵל (ha-mizbeax beyt-del)-(Beyt el qurbangahı). Müasir dildə isə sabit söz birləşmələrinə aid olan uzlaşmayan birləşmələrdə də birinci tərəf artiklla işlənə bilər: הַיּוֹשֵׁב רֹשׁ (ha-yoşev roş)-(sədr), הַבַּת כּוֹל (ha-bat kol)-(əks-səda) və s. Əgər smixut birləşməsi bu və ya digər kitab və əsərin adından ibarətdirsə, birinci tərəf artiklla işlənə bilər: מַסְבִּיר הַמּוֹרֵה בְּיָדָיו (masbir ha-“More Nevuxim” şe...)-(“More Nevuxim2 izah edir ki..);
- 2) təyin həmişə yiyəlikdə durduğu halda (və ya yiyəlik halın mənasını ifadə etdiyi halda) təyinlənmə hallanma cəhətcə azaddır, yəni yerinə görə müxtəlif hallarda ola bilər;
- 3) izafət parçalanmır: tərəflər arasında söz artırmaq olmaz, təyinedicilər birləşmədən sonra artırılır: שֵׁשׁ תְּלֹפֶת פֶּן קָצְרוּת (sixot telefon qçarot)-(qısa telefon söhbətləri), סֵפֶר חֻקִּים חֲדָשִׁים (sefer xukim xadaşim)-(yeni qanunlar kitabı) və s. Təyinedici sözlərin hansı tərəfə aid olması cins, kəmiyyət və ya kontekstdən məlum olur;
- 4) izafətin cinsini birinci tərəf müəyyən edir. גִּיּוֹנַת הַבַּחֹר (qinat ha-baxura)-(qızın mənzili) birləşməsində birici tərəf (גינה) qadın cinsində olduğundan birləşmə qadın cinsində, דַּפְּיֵה מַחְבֵּרַת (dapey ha-maxberet)-(dəftərin vərəqləri) birləşməsində isə birinci tərəf (דף) kişi cinsində olduğundan birləşmə kişi cinsində hesab olunur;
- 5) izafəti təşkil edən tərəflərin hər biri həmcins üzvlər kimi artırılı bilər, yəni bir təyinin bir neçə təyinlənməni, və ya əksinə, bir neçə təyinin bir təyinlənməni ola bilər. Məsələn: קְנִיַת דִּירוֹת (kniyat dirot) – (evlərin alqısı), קְנִיַת דִּירוֹת וְגַבִּים (kniyat dirot ve-qanim) – (evlərin və bağçaların alqısı), קְנִיַת וּמְכִירַת דִּירוֹת (kniyat u-mxirat dirot) – (evlərin alqı-satqısı);

İzafət “ikitərəfli” və “çoxtərəfli” olur. Sonuncusuna “izafət zənciri” də deyilir. Burada hər sonrakı isim bilavasitə özündən əvvəlki yiyəlik hal vasitəsilə təyin edərək ona qrammatik müəyyənlik verir. İzafət zəncirində də sonuncu isim qeyri- müəyyənlikdə və ya müəyyənlikdə olur. Məsələn: הַמִּשְׁךְ-הַכְּתָבָה-רִשִׁימָה (ה)שְׂאוֹת (hemşex haxtavat reşimat ha-şeolot)-(sualların siyahısının diktəsinin davamı). Belə birləşmələr üslubi cəhətdən ağır olduğu üçün, adətən, yiyəlik hal vasitəsilə əmələ gətirilən təyin + təyinlənmə əlaqəsini saxlamaq üçün izafəti “əvəzedən” və ya “yüngülləşdirən” sözlərdən də istifadə olunur (2, 59). Məsələn, yuxarıdakı birləşməni tərkib hissələrinə ayıraraq tərəflər arasında şel (şel) adətindən istifadə edilir: הַמִּשְׁךְ-הַכְּתָבָה-שֵׁל רִשִׁימָה שְׂאוֹת (hemşex ha-haxtava şel reşimat ha-şeolot)-(sualların siyahısının diktəsinin davamı).

İbri dilində izafətin iki forması vardır: sadə və mürəkkəb izafət. Sadə izafət birləşmələrində sözlər müəyyən dəyişikliklərə uğrayır və hər bir isim özündən əvvəlki ismə tabe olur. Mürəkkəb izafətdə isə (smixut murkevet) tərəflər arasında şel bağlayıcısından istifadə olunur və birinci tərəf bitişən əvəzliliklərlə işlənir. Dilçilik ədəbiyyatlarında belə birləşmələr bəzən mürəkkəb deyil, ədat və ya bağlayıcı vasitəsilə hissələrə ayrılan sadə birləşmələr hesab olunur (5, 131): שְׂאוֹתָהּ שֵׁל הַבְּחוּרָה (şelata şel ha-baxura) – (qızın sualı)

Əgər tərəflərdən hər hansı birinin təyinedici sözü (sifət) olarsa, o zaman, təyinedici söz aid olduğu üzvdən sonra gələrək onunla cins və kəmiyyətə görə uzlaşır:

נְאוּמוֹ הַמַּעֲבִיץ שֵׁל הַתַּלְמִיד (neumo ha-yafe şel ha-talmid) – (şagirdin maraqlı çıxışı)

Qarışıq təyini söz birləşməsi dedikdə uzlaşan və uzlaşmayan təyini söz birləşməsinin cümlədə birgə işlənməsi nəzərdə tutulur. Sadə uzlaşmayan təyini söz birləşməsi sifətlə işlənməkdən sifət həmin birləşmənin ən sonunda işlənir. Hətta, hər bir tərəfin aid olduğu sifət varsa həmin sifətlər hər biri birləşmənin sonunda gəlir. Məsələn, “təzə dükanın varlı sahibi” – בַּעֲלָהּנוֹת עֵשֶׂר חֲדָשָׁה (baal xanut aşir xdaşa). Misaldan göründüyü kimi əvvəlki isimlər, sonra isə sifətlər isimlərin düzüldüyü ardıcılıqla düzülüşlər.

Həmin birləşmə müəyyənlikdə işlənsə, yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, ən sonuncu ismin qarşısında və eləcə də, bütün sifətlərin qarşısında müəyyənlik artiklı işlənir. Məsələn, “müəyyən təzə dükanın müəyyən varlı sahibi” – בַּעֲלָהּנוֹת עֵשֶׂר חֲדָשָׁה (baal he-xanut ha-aşir he-xdaşa).

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

- 1) Qurbanov A. “Ümumi dilçilik”, Bakı 1987

- 2) Məmmədov Ə. "Ərəb dili", Bakı 1998
- 3) Айхенвальд А.Ю. «Современный иврит», Москва 1990
- 4) Гезениус В, «Еврейская грамматика», Санкт Петербург, 1874
- 5) Гранде Б.М, «Курс Арабской грамматики в сравнительно историческом освещении», Москва, 1963
- 6) Троицкий И.Г. «Грамматика еврейского языка», СПб- 1908
- 7) אחרון ממך "המקור ושם הפעולה בתפיסת עיבן אל פרג' הרון בספר מחקרים בלשון העיברית ובלשונות היהודים משה באר אשר", ירושלים 1998
- 8) אקלר ו'- התנ"ך כהיסטוריה, ת"א 1991
- 9) <http://dic.academic.ru>
- 10) <http://www.garshin.ru/linguistics/scripts/proto-abc.html>

Açar sözlər: ismi birləşmələr, tabe tərəf, leksik-semantik məna, tabelilik əlaqəsi, üyüəlik hal

Ключевые слова: именные словосочетание, зависимый член, лексико-семантическое значение, подчинительная связь, родительный падеж

Key words: substantive word-combination, dependent member, lexical-semantic meaning, subordinate communication, genitive case

Summery

The influence of revival of the Hebrew on nominal combinations

The main classification of word combinations is the classification according to the morphological properties of the main word. By this classification, word combinations are divided into verbal, nominal and adverbial word combinations. Nominal word combinations are called substantive too. In substantive word combinations, the dominant term is expressed by a noun or a substantivized word. As a subordinate member are consistent words: adjectives, participles, ordinal numerals.

Резюме

Влияние возрождения иврита на именные словосочетания

Основной классификацией словосочетаний является классификация по морфологическим свойствам главного слова. По этой классификации словосочетания делятся на глагольные, именные и наречные словосочетания. Именные словосочетания называются и субстантивные. В субстантивных словосочетаниях господствующий член выражается существительным или субстантивированным словом. В качестве подчиненного члена выступают согласуемые слова: прилагательные, причастия, порядковые числительные.

Elmi rəhbər:

dos. G.M.Abdullayeva